

УДК 371.

ББК 88.8

Науковий вісник Ужгородського національного університету:
Серія “Педагогіка. Соціальна робота”. – № 7:

В журналі вміщено матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції “Формування національних та загальнолюдських цінностей спеціаліста у контексті його професійної підготовки у вищому навчальному закладі”, яка відбулася в Ужгороді 19–20 жовтня 2004 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань з педагогічних дисциплін, затверджено Президією ВАК України

Редакційна колегія

- Головний редактор:** **Козубовська І.В.**
професор, доктор педагогічних наук
- Відповідальний секретар:** **Туряниця В.В.**
доцент, кандидат філологічних наук
- Члени редколегії:**
- Блецкан М.І.**
професор, доктор філософських наук
- Болдижар М.М.**
професор, доктор історичних наук
- Гомоннай В.В.**
професор, доктор педагогічних наук
- Жупанин С.І.**
професор, доктор педагогічних наук
- Мигович І.І.**
професор, доктор філософських наук
- Сабо А.М.**
професор, доктор педагогічних наук
- Сагарда В.В.**
професор, доктор педагогічних наук

*Рекомендовано до друку Редакційно-видавничою радою
Ужгородського національного університету,
протокол № 9 від 30 вересня 2004 року*

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІКА

АРЕСТЕНКО В., РОМАНИШИНА Л. ШЛЯХИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХІМІЇ ДО ВИКОРИСТАННЯ НІТ В ШКОЛІ	12
АРХИПОВА С., МУКОМЕЛ С. ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТАРШОКЛАСНИКІВ	17
АТРОЩЕНКО Т. НАЦІОНАЛЬНІ, ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ, РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	22
БИЧКОВА Г. ПІЗНАВАЛЬНІ ТА ВИХОВНІ МОЖЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	26
БОНДАРЕНКО О. ЗДОРОВ'Я ЯК ЦІННІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	29
ВАКОЛЮК Т. УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	32
ВЕРЛАН О. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ, ЯК УМОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКА	36
ГАВРИЛЮК О. ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	39
ГОРБЕНКО Ю. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ І ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ	43
ГОРПИНІЧ П. СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КУРСАНТСЬКОГО ПІДРОЗДІЛУ І ЇЇ ФУНКЦІЇ	47
ГРИШКОВА Р. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	50
ГРЯДІЛЬ Т., ГРЯДІЛЬ І. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ З УКРАЇНСЬКИМ ЛИЦЕМ	53
ГРЯЗНОВ І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	57
ГУСАК Л., МАТЯШ О. МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВНОМУ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ МАТЕМАТИКИ	62
ДУНЕЦЬ Л., ЯНКОВЕЦЬ О. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ	65
ЗАБЛОЦЬКА Л. ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	69

УДК 355.23 : 37.035.6

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ І ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ

Юрій Горбенко

Полтавський військовий інститут зв'язку

В статті аналізуються тенденції формування національних і общечеловеческих цінностей в час професійної підготовки в вищому військовому навчальному закладі. Розглядаються деякі можливі варіанти формування патріотичних цінностей в сучасних умовах.

Ключові слова: цінність, ціннісні орієнтації, військовослужбовець, навчання, виховання, формування.

Сучасні соціально-політичні перетворення в Україні характеризуються суперечливими тенденціями в сфері суспільної свідомості. У значній частині суспільства й досі триває переоцінка цінностей, що культивувались в період соціалістичного розвитку. Прийняття нових демократичних ціннісних орієнтацій ускладнюється невідповідністю між надіями на успіх демократичних перетворень і їхніми реальними підсумками. Соціально-економічні реалії вимагають ігнорувати інтереси інших на користь власним потребам. У результаті в суспільстві відбувається відмова від цінностей, що мають суспільне та загальнолюдське значення, і спостерігається значне посилення егоїстичних, корисливих ціннісних орієнтацій.

Наприклад, здійснені Г.В.Шокіним у 1997 р. дослідження "соціально-демографічних характеристик політичної еліти України виявили, що більшість її представників з огляду на об'єктивні обставини були носіями тоталітарних цінностей, неприйнятних для соціально-економічних реформ" [11, 54].

Всі тенденції розвитку суспільства неминуемо впливають на становище у Збройних Силах України. У більшості представників армійського середовища ціннісні орієнтації не збігаються з інтересами та ідеалами нації. Таке становище пояснюється як об'єктивними (історично невеликий час існування незалежної національної держави), так і суб'єктивними (інформаційно-пропагандистська експансія в інформаційному просторі сучасної України) факторами.

За даними соціологічного дослідження, проведеного в 1994 році Е. Афоніним, блок службово-патріотичних цінностей, який охоплює "престиж військової служби", "вірність Конституції", "престиж армії", "вірність присязі" тощо, притаманний лише офіцерам із вислугою понад 15 років, блок цінностей матеріальних переваг, "забезпечення стабільності існування", "можливість раніше вийти у запас", "кар'єра", домінує в офіцерів із вислугою 5-10 років. Блок родинних та особистих цінностей, який охоплює такі цінності як "родинне благополуччя", "особистісна свобода", "повага до гідності особистості", "відповідальність" та ін., як свідчать результати дослідження, є найважливішою для молодих офіцерів, але майже повністю "розпадається" з вислугою. Як ми бачимо із часом структура цінностей матеріальних переваг пересилує структуру службово-професійних цінностей [2, 152-159].

Для отримання новітніх даних та з'ясування сучасних тенденцій, ми провели дослідження сформованості патріотичних якостей військовослужбовців на базі Полтавського військового інституту зв'язку (ПВІЗ) та Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, використовуючи авторський тест [5]. У результаті дослідження було виявлено, що у курсантів ПВІЗ показник сформованості патріотичних якостей має такий середній бал: 1 курс – 38,53 бали, 2 курс – 38,28 балів, 3 курс – 37,33 бали, 4 курс – 28,00 балів (рис. 1).

За роки Радянської влади в людській свідомості відбулося зміщення установок референції з етнічної (національної) спільності на державну, тобто роль референтної групи (тобто групи, із цінностями якої особистість ідентифікує себе за тим чи іншим колом проблем) для кожної особистості взяла на себе держава. І тому сьогодні, незважаючи на те, що всі ми були свідками заперечення загальноприйнятих "загальнолюдських" цінностей інститутами, які ці цінності пропагували, все ж у представників старшого покоління дуже складно долається саме ідентифікація з "радянським народом."

У молодшого покоління держави, у цій ситуації, виник світоглядний вакуум, заповнити який намагаються за допомогою засобів інформаційно-психологічної війни, сили, які бажають "цивілізовано" та "гуманно" колонізувати нашу країну. Ця мета досягається за рахунок руйнування та модифікації у свідомості молодого покоління розуміння ролі й місця України у світових процесах. Прищеплення почуття меншовартості, уявлення про себе як неповноцінних, другосортних людей, розпалювання нижчих та агресивних інстинктів, і найголовніше, недопущення можливості ідентифікації з українською нацією.

Використовуючи досвід Радянського Союзу з формування ідентифікації з "радянським народом", у сучасних умовах система військової освіти повинна спрямувати свої зусилля на формування національної ідентифікації та розвиток національної самосвідомості, пам'ятаючи про помилки допущені в радянські часи (тотальне заперечення в діяльності "загальнолюдських" цінностей інститутами, які ці цінності пропагували).

Іншим прикладом формування загальнолюдських цінностей, може бути досвід США, Великобританії та багатьох інших західних країн з формування патріотичних цінностей на підґрунті релігійного виховання. Вічні істини не потребують поправок і змін. Насильницьке вилучення їх

із нашого життя призвело до зубожіння й духовної деградації нації.

Безумовно, на шляху до співпраці Церкви й армії існує багато проблем. Але історія українських збройних формувань знає чимало прикладів тісної взаємодії державних та церковних чинників. У монографії С.Здіорука й В.Яремчука "Духовно-гуманітарні аспекти стратегії розвитку військових формувань України" висвітлюється історія душпастирської опіки українських вояків доби Князівства на Русі, за часів Козаччини, в українських військових формуваннях цісарської Австро-Угорщини та Російської імперії, а також серед Січових Стрільців, в Українській Галицькій Армії (УГА) в українських арміях усіх режимів української державності в першій чверті ХХ століття, в УПА за часів Другої світової війни тощо.

"Дедалі більше здатних мислити людей, – стверджує В.Москалець, – доходить висновку, що основа порятунку України в тому, на чому міцно стоїть культура Заходу: в одухотворенні людської душі загальнолюдськими цінностями, стрижнем яких є любов в її християнському тлумаченні" [7, 69-70].

Отже, підсумовуючи порушені у даній статті проблеми формування загальнолюдських та національних цінностей у процесі підготовки військовослужбовців можна зробити висновки про те, що рівень прояву патріотичних якостей у курсантів змінюється в залежності від курсу навчання.

Ефективність формування загальнолюдських та патріотичних цінностей залежить від:

- створення умов для усвідомлення своєї індивідуальності, неповторності своєї долі та національної ідентифікації;
- розвитку загальнолюдських та патріотичних цінностей на підґрунті релігійного виховання;
- забезпечення єдності слова й діла в навчанні, вихованні та розвитку особистості з діяльністю: "кожен член нації мусить творити бодай малі патріотичні вчинки".

Література

1. Асмолов А.Г. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологии. – М.: Смысл, 2002. – 480с
2. Афонін Е.А. Становлення збройних Сил України: соціальні та соціально-психологічні проблеми. – К.: Інтерграфік, 1994. – 304с
3. Боришевський М. Й. Національна свідомість у громадянському становленні особистості. – К., 2000. – 63с
4. Бубнова С.С. Ценностные ориентации личности как многомерная нелинейная система // Психологический журнал. – 1999. – Т. 20. – №5. – С.38-44
5. Горбенко Ю.Л. Методика дослідження міри прояву патріотичних якостей військовослужбовців // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка (військово-спеціальні науки) Ювілейний випуск. – 2003. – С.243-247

- Гешовська В. А. Актуальні питання гуманітарної та соціальної політики в Збройних Силах України // Наука і оборона. – 2004. – №2. – С.7-13
- Зіжорук С.І., Яремчик В.Д. Духовно-гуманітарні аспекти стратегії розвитку військових формувань України : Монографія – К.: НІСД, 1995. – 52 с
- Нещадим М.І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика: Монографія. – К., 2002. – 348 с
- Петлюра С. Патріотизм // Розбудова держави. – 1997. – № 7-8. – С.94-101
- Толубко В.Б., Жук С.Я., Косевцов В.О. Концептуальні основи інформаційної безпеки України // Наука і оборона. – 2004. – №2. – С.19-25
- Щокін Г.В. Концепція соціального розвитку: висновки для України. – К.: МАУП, 2002. – 72 с

In article tendencies of formation of national and universal values are analyzed during vocational training in the extreme military educational institution. Some possible variants of formation of patriotic values in modern conditions are considered.

Key words: value, valuable orientations, the military man, training, education, education.

УДК 378.635.5 : 37.035.2

СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ КУРСАНТСЬКОГО ПІДРОЗДІЛУ І ЇЇ ФУНКЦІЇ

Петро Горпинич

*Національна академія Державної Прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького*

В статье рассматриваются вопросы организации, планирования и руководства совместной деятельностью курсантского подразделения в достижении общественно значимой цели, а также вопрос функций совместной деятельности и дал их описание.

Ключевые слова: групповое взаимодействие, деятельность, коллектив, контроль, планирование, функция.

В навчанні, вихованні, в процесі розвитку курсантів головну роль відіграє їх командир. Разоманітність та складність форм соціальної взаємодії під час організації спільної діяльності курсантів саме цим суб'єктом виховної системи військових навчальних закладів, ставить особливі вимоги до їх педагогічної культури, особистісних якостей, індивідуального стилю керівництва. У процесі діяльності перед командирами навчальних підрозділів постійно постають завдання з підготовки спеціаліста який має високу професійну компетентність, високі моральні якості; формування у майбутнього спеціаліста національних і загальнолюдських цінностей, виховання громадянина.

Аналізуючи діяльність командирів навчальних підрозділів, встановлено, що внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин багато командирів та

курсантів не готові до успішного керівництва та організації спільної діяльності, рівень підготовки майбутніх спеціалістів не відповідає сучасним вимогам.

У сучасному суспільстві трудова діяльність за змістом і формою організації стає спільною. Б.Ф.Ломов писав про те, що "індивідуальна діяльність не існує сама по собі, а вплетена в діяльність суспільства" [1, 9], і що "будь-яка індивідуальна діяльність є складовою частиною діяльності спільної" [1, 18].

До основних ознак, відмінних особливостей, що характеризують спільну діяльність як цілісний і відносно самостійний феномен, А.Л.Журавльов відносить: наявність єдиної мети; загальну мотивацію до спільної роботи; об'єднання, єднання чи сполучення індивідуальної діяльності; розподіл єдиного процесу діяльності на окремі функціо-